

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Філологічний факультет
Кафедра української мови та славістики**

**РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць

Випуск 14

Рівне – 2025

*Рекомендовано до друку вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 30 червня 2025 року)*

Рецензенти:

Ніколасенко Л. І., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу слов'янських мов Інституту мовознавства імені О. О. Потебні;

Мединська Н. М., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та методик викладання, проректор з наукової роботи Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука;

Деменчук О. В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Адах Н. А., канд. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Антончук О. М., канд. пед. наук, доцент кафедри української мови та славістики РДГУ;

Архангельська А. М., докт. філол. н., професор кафедри славістики (секція україністики) Університету ім. Ф. Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка);

Вокальчук Є. Л., канд. пед. н., доцент, завідувач навчально-методичного кабінету Рівненського економіко-технологічного коледжу НУВГП;

Волос Н. П., канд. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики РДГУ (*гол. ред.*);

Гаврилюк Н. В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Максимчук В. В., канд. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови і літератури НУ «Острозька академія»;

Мороз Л. В., канд. філол. н., професор, завідувач кафедри іноземних мов РДГУ;

Ніколайчук Г. І., канд. пед. н., професор, декан філологічного факультету РДГУ;

Павлюк Н. П., канд. пед. наук, доцент кафедри української мови та славістики РДГУ;

Ричагівська Ю. Є., канд. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Совтис Н. М., докт. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови та славістики РДГУ;

Шкарбан Т. М., канд. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики РДГУ;

Шульжук Н. В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики РДГУ.

Л 59 Лінгвістичні студії молодих дослідників: Збірник наукових праць. Рівне : РДГУ. Вип. 14. 2025. 229 с.

До збірника увійшли матеріали конференції, присвяченої пам'яті професора Каленика Шульжука та професорки Галини Вокальчук, зокрема статті молодих дослідників і провідних фахівців у галузі філології та лінгводидактики. У працях розглянуто актуальні питання граматики сучасної української мови, лексикології, проблеми мовної освіти, актуальні питання міжкультурної комунікації, мовно-літературні трансформації.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів, учнів шкіл.

Відповідальна за випуск – канд. філол. наук, доцент Н. П. Волос.

Видання здійснено в межах наукового проєкту кафедри української мови та славістики Рівненського державного гуманітарного університету «*Лінгвістичні студії молодих дослідників*».

ЗМІСТ

НА ПОШАНУ СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА *КАЛЕНИКА ФЕДОРОВИЧА ШУЛЬЖУКА* ТА ПРОФЕСОРКИ *ГАЛИНИ МИКОЛАЇВНИ ВОКАЛЬЧУК*

Адах Наталія, Гаврилюк Наталія

ЗАВЖДИ В ПОШУКАХ НОВОГО: ТВОРЧОСВІТ ПРОФЕСОРА ГАЛИНИ МИКОЛАЇВНИ ВОКАЛЬЧУК.....	4
---	----------

Ричагівська Юлія

ГРАМАТИЧНІ ОБРІЇ ПРОФЕСОРА КАЛЕНИКА ШУЛЬЖУКА.....	13
---	-----------

РОЗДІЛ 1

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ГРАМАТИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ ЄС

Барчук Людмила

СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС ЯК РОЗДІЛ ЛІНГВОСТИЛІСТИКИ.....	20
--	-----------

Волос Наталія, Авдейчик Катерина

СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ З ОЗНАЧЕННЯМИ В РОМАНІ «ЗА СПИНОЮ» ГАСЬКИ ШИЯН: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ.....	25
---	-----------

Волос Наталія, Баковецька Дарина

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ СКЛАДНИХ СПОЛУЧНИКОВИХ КОНСТРУКЦІЙ НЕРОЗЧЛЕНОВАНОЇ СТРУКТУРИ В ТЕКСТАХ ТВОРІВ А. КОКОТЮХИ.....	32
---	-----------

Волос Наталія, Сукало Тетяна

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ РЕЧЕНЬ	У	ТВОРАХ	НАТАЛІЇ
ГУРНИЦЬКОЇ.....			39

Шкарбан Тамара, Бабич Христина

СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ У ПРОЗІ МАРІЇ

МАТІОС.....47

Шульжук Наталія, Бальчаровська Богдана

МОРФОЛОГІЧНІ ВЕРБАЛІЗАТОРИ ЕМОЦІЙ У РОМАНІ «НЕ ОЗИРАЙСЯ

І

МОВЧИ»

М. КІДРУКА.....

.....53

Шульжук Наталія, Пляшко Софія

СИНТАКСИЧНІ МАРКЕРИ СІМЕЙНОГО КОНФЛІКТУ В ПОВІСТІ

«КАЙДАШЕВА

СІМ'Я»

І. НЕЧУЯ-

ЛЕВИЦЬКОГО.....66

Шульжук Наталія, Тарасюк Анастасія

ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗВЕРТАНЬ У ХУДОЖНЬОМУ

МОВЛЕННІ ЛІНІ КОСТЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «МАРУСЯ

ЧУРАЙ»)78

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА МОВИ В ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКАХ І

ДИНАМІЦІ

Маслова Юлія

РЕПРЕЗЕТАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІННОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

ВОЄННОГО

ПЕРІОДУ.....93

Омельковець Руслана, Свірса Діана

КОГНІТИВНО-ЛІНГВІСТИЧНЕ

МОДЕЛЮВАННЯ

НОМІНАЦІЇ

«БУДЯК ПОНИКЛИЙ»

У

ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТАХ

**ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ЕТНОСЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ.....
.....106**

**Самсонік Інна
СУЧАСНИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК МОВНЕ
ЯВИЩЕ.....112**

**Совтис Наталія, Буян Софія
ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ІНТЕРНЕТІ: СЛЕНГ, ЕМОДЗІ,
МЕМИ, НОВІ
ЖАНРИ.....
....119**

**Ясак Світлана
ТИПОВІ АНОРМАТИВИ В МОВЛЕННІ СУЧАСНОГО
СТУДЕНТА.....
.....124**

РОЗДІЛ 3

МОВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Антончук Олександр
СУЧАСНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС У МОВНОМУ ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРІ.....132**

**Жакун Людмила
ФОРМУВАННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ПРЕДМЕТУ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРЯМУВАННЯМ».....139**

**Левкович Софія
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ В
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ.....145**

СУЧАСНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС У МОВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

У статті з'ясовано: а) пісня є важливим лінгводидактичним матеріалом для вивчення української мови; б) використання текстів сучасних українських пісень сприяє актуалізації ціннісно-емоційного потенціалу методів навчання мови в контексті українських викликів, забезпечує синергію методів навчання й виховання на уроках української мови.

Ключові слова: *змістова лінія, культура мовлення, літературна, норма, предметна компетентність.*

The article clarifies: a) the song is an important linguodidactic material for studying the Ukrainian language; b) the use of texts of modern Ukrainian songs contributes to the actualization of the value-emotional potential of language teaching methods in the context of Ukrainian challenges, and ensures synergy of teaching and upbringing methods in Ukrainian language lessons.

Keywords: *content line, speech culture, literary, norm, subject competence.*

Сучасна українська пісня має велику популярність. Про це свідчать численні перемоги наших виконавців на вітчизняних і міжнародних конкурсах. Та чи завжди пісня формує позитивний імідж українського суспільства і його культури? Часто сучасна музика втрачає своє первинне мистецько-естетичне призначення і демонструє зразки мовлення так званих мовних низів. Вона вбирає в себе просторічну і сленгову, запозичену й кальковану лексику, орфоепічні та синтаксичні помилки.

Глобалізація інформаційного та культурного світу призводить до надмірного використання в українських піснях слів іншомовного походження, екзотизмів, висловів та речень іноземними мовами, надміру власних назв, імен, використання сленгової та ненормативної лексики. Українські музичні гурти повинні дбати про культуру мови своїх творів, адже саме їхня манера поведінки і спілкування є еталонними для сучасної молоді. Світова спільнота пізнає українську мову та культуру насамперед через музику.

Музика є одним з найпопулярніших видів мистецтва серед молоді, який, хоч і виконує переважно розважальну функцію, має можливість впливати на формування світогляду слухачів, на мовні норми (вимову, мелодику), словниковий запас, тому головною вимогою до контекстуального змісту пісень є правильність, відповідність літературним нормам мови. Тексти пісень є джерелом лінгвістичних, культурних і соціальних тенденцій, що дає змогу виявити та проаналізувати процеси, які відбуваються в мовленні [1, с. 61].

Програма з української мови для учнів 5–9 класів у передмові орієнтує вчителя-словесника на реалізацію мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної змістових ліній як складників комунікативної компетентності. Водночас у межах мовної утверджувалась спроба виділити предметні компетентності за назвами розділів мови: фонетичну, орфоепічну, лексичну, морфологічну тощо. Однак виключно необхідним й актуальним у цьому процесі є визначення й упровадження ефективних технологій і засобів навчання.

За останні роки проблема реалізації компетентнісного підходу на уроках української мови шляхом використання інновацій

знайшла своє відображення в авторських методиках і наукових працях Н. Б. Голуб, Л. В. Пироженко, О. І. Пометун та ін.

З метою засвоєння естетики художнього, образного слова в аналізованих текстах, окрім визначення основних ключових параметрів тексту (теми, основної думки, стилю мовлення, засобів зв'язності тощо), можна запропонувати учням виконання завдань аналітико-синтетичного й творчого характеру, наприклад, завдання лінгвістичної вікторини [2, с. 55–58], роботу з пісennими текстами сучасних авторів-виконавців і їхніх гуртів.

Вправа 1. Напишіть розгорнутий відгук про сучасний український пісенний гурт, дотримуючись такої послідовності:

- *Назва гурту, історія створення, учасники гурту.*
- *Чим вас зацікавив саме цей гурт (обґрунтувати на основі конкретних фактів і прикладів).*
- *Тематика пісенних текстів гурту.*
- *Символіка пісенних образів.*
- *Мовленнєва культура українського гурту.*
- *Як впливає пісенна творчість гурту на сучасного слухача?*
- *Чим збагатила вас пісенна творчість цього гурту? Чого навчила? Над якими питаннями змусила замислитися?*
- *Чи варто, на вашу думку, слухати пісні цього гурту? Якщо так, то поясніть, чому? Якщо ні – обґрунтуйте.*

Вправа 2. Прочитайте пісенний текст, знайдіть звертання та з'ясуйте, яку роль вони виконують у мовленні. Що можна сказати про ставлення автора до адресата мовлення?

*Я люблю Вас батьки,
Рідні мої!
Ви завжди біля мене,
Вдень і вночі,*

Ви ночей не доспали,

Батьки мої!

(Ірина Федишин, пісня «Батьки мої»).

Вправа 3. Знайдіть у запропонованому уривку іншомовні слова, поясніть їх значення та замініть їх нормативними українськими відповідниками:

Вчули в мене паті, ви не перепили батю...

Ти гониш, мен!

Весь в діамантах мій пейдей

Ти гониш, мен!

Калуський клик, калуський стейк!

Ти гониш, мен!

Не чую твій шит, бо ти лиш фейк

Ти гониш мен!

Міксую цей грук і роблю шейк! (Kalush Orchestra – «Ти гониш»)

У виконанні учнями різних видів усних і письмових робіт, де є текст пісні, виявляється синхронізація змістових ліній і взаємозв'язок предметних компетентностей, а процес навчання оживає й прискорюється. Проілюструємо це на конкретних прикладах.

1. Робота з уривком тексту пісні здійснюється з метою сформувати в учнів уміння правильно розставляти пропущені розділові знаки, позначати в словах орфограми.

Моє ім..я Батьківщина

Л..леки л..где кр..ло.

Моє ім..я Україна

І

сон..чка

т..пло (https://www.youtube.com/watch?v=HBLzV2P2y_s).

2. Складання усного висловлювання (стислого словесного портрету виконавця прослуханої композиції з використанням речень з однорідними членами) передбачає розвиток у школярів словникового запасу, вміння використовувати однорідні члени речення у власному мовленні.

3. Аналіз помилок у вимові та слововживанні в прослуханому уривку пісні передбачає її усвідомлення, а відтак учні оволодівають орфоепічними навичками й умінням розпізнавати мовні явища в потоці мовлення.

Ти була моєю тайною (замість таємницею)

(https://www.youtube.com/watch?v=KiBCBYul9Yo&list=RDKiBCBYul9Yo&start_radio=1);

Наш декаданс виключить світло... (замість вимкне)

(<https://www.youtube.com/watch?v=vW39hqrHtTc>);

Мені би тікати, але ж ти не даш (замість не даси)

(<https://www.youtube.com/watch?v=K6xw2fGdImA>);

Я налию собі, я налию тобі вина (замість наллю)

(<https://www.youtube.com/watch?v=bbkEVJgrBUs>);

Який не по зубам мені (замість не по зубам)

(https://www.youtube.com/watch?v=KiBCBYul9Yo&list=RDKiBCBYul9Yo&start_radio=1);

Якби тобі мої думки (замість мої)

(<https://www.youtube.com/watch?v=LRoXMiotOVA>);

В тобі я втоплю свою весну / В тобі я знайду свою весну (замість втоплю, знайдú)

(<https://www.youtube.com/watch?v=9JYpAAWKyA4>);

В неї все вже було давно; І не була в різних містах; Як то було завжди (замість було)

(<https://www.youtube.com/watch?v=dn-jr9kSIDk>);

Чого являє[ш'с'а] мені... (замість являє[с:'а])

(<https://www.youtube.com/watch?v=Y5B2AD1D-do>).

Вправа з переплутаним текстом пісні формує вміння розкривати характер зв'язків слів у реченні, визначати ритмомелодику українськомовної пісні.

*де за вікном там лютий для когось тільки
давно на моїй уже вулиці весна
і немов захоплює дух від висоти
літаю бо я немов так живу я немов так літаю
коли ти кожну мить зі мною
на небі моя мила і я на небі
знайшов тебе відколи на небі моя зоре*

(https://www.youtube.com/watch?v=hLPe_jGmxq0).

Ліричні тексти сучасних популярних пісень віддзеркалюють мову масової культури, яка є набагато обмеженішою порівняно з літературною мовою, а також усотує в себе всі негативні мовні явища, пов'язані зі взаємодією мов в умовах глобалізованого суспільства...Примітивізація мови у популярних піснях, наявність грубих стилістичних помилок у текстах пісень і підштовхує нас до думки про свідоме збіднення мови й розхитування мовних норм, інакше кажучи, деградацію мови у сучасній масовій культурі, що зрештою веде до деградації мовної свідомості й мовної особистості [3, с. 77].

Висновкуємо: українська пісня є важливим лінгводидактичним матеріалом для вивчення української мови; на прикладі сучасних пісенних текстів, які відображають матеріальну й духовну культуру українців, насичені національно орієнтованими мовними одиницями, що позначені мовним кодом української мови,

розкривається безмежний потенціал сучасного українського пісенного дискурсу.

Саме сучасна поп-культура значним чином впливає не тільки на поведінку молоді, а й на виховання та формування культури мовлення. Наведений комплекс вправ допоможе здобувачу освіти усвідомити закономірність розвитку державної мови та зробити висновок про якість україномовної продукції, зокрема поп-пісень, в мережі Інтернет та соціальних мережах, що у XXI століття є основним джерелом розповсюдження інформації. Якість мовного наповнення сучасної української пісні безпосередньо впливає на виховання молоді, від якої залежить майбутнє мови.

Література

1. Дзикович О. В., Весельська Р. В. Тексти пісень сучасних німецьких виконавців у дзеркалі культури мовлення. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2019. № 6. С. 60–65.

2. Клещова О. Є. Культура мови, культура мовлення та правописні норми: лінгвістична вікторина. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. «Філологія», 2021. (51), т. 1, 54–59.

3. Комарницька Т. Деградація мови у масовій культурі (на прикладі японських та українських поп-пісень). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2018. Вип. 63. С. 66–77.

4. Яручик Ю. Культура мовлення українських музичних гуртів (на матеріалі пісенних текстів «Океану Ельзи», «Скрябіна», «Бумбокса»). *Дивослово*. 2012. № 8. С. 36–39.